

DE VERDELING VAN HET MAASDEBIET VAN STRUIKELBLOK NAAR PRAGMATISME

ir. G. MERCKX
Directeur-Generaal
Antwerpse Waterwerken N.V.

In the global framework of the Water Treaties, the problem of the river Meuse was one of the first threatening handicaps. For the 50 m³/s guarantee at Liège indeed the construction of big storage reservoirs in the southern region was necessary.

In a totally new approach, an equal (50/50) repartition scheme between The Netherlands and Flanders was established and agreed by both the parties involved.

HET GROTE STRUIKELBLOK

Eén van de grote redenen, waarom de vroegere "Waternverdragen" destijds nooit geratificeerd konden worden, was terug te vinden in het feit dat geen oplossing kon gevonden worden voor de regeling van het Maasdebiet.

Inderdaad werd ervan uitgegaan dat steeds een debiet van 50 m³/s te Luik moest gewaarborgd worden. Om dit te kunnen reali-

seren, waren bijkomende stuwmeren stroomopwaarts van Luik onmisbaar.

Dit hield in dat vanuit het zuidelijke lands-gedeelte - naast de verwachte zuiveringsin-spanningen met betrekking tot de water-kwaliteit - ook nog grote infrastructuurwer-ken werden verwacht (met alle gevolgen vanden met betrekking tot het verdwijnen van woongebieden e.d.).

Vanuit dit waarnemingspunt zouden aldus voor de Maas vrijwel alle inspanningen (zo-wel op kwaliteits- als op kwantiteitsgebied)

vanuit het Zuiden moeten gebeuren. Dit dan om de deblokkering van de Schelde-problematiek (waarvoor alle voordelen dan zogezegd aan het Noorden zouden toeko-men) tot stand te kunnen brengen.

De geschiedenis leert ons dat, nadat de Schelde- en Maasproblematiek waren los-gekoppeld, andere hindernissen kwamen opduiken, die de totstandkoming van de Verdragen steeds maar opnieuw zouden afremmen.

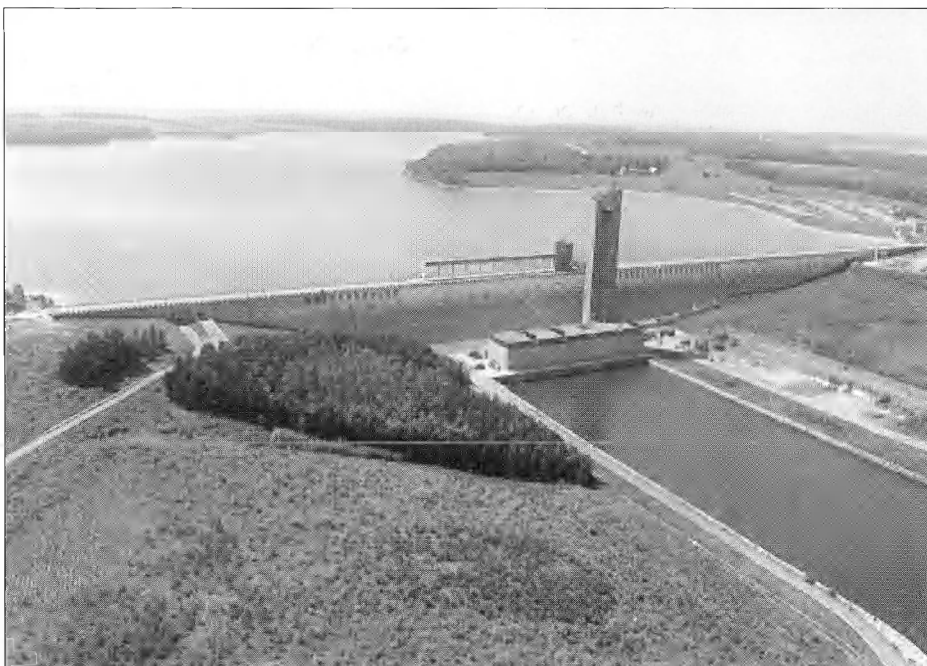
DE NIEUWE AANPAK

Toen de onderhandelingen tussen Neder-land en België een zestal jaren geleden op-nieuw werden opgenomen - onder de lei-ding van delegatieleiders Biesheuvel en Poppe - kwam het er dan ook op aan het allereerste grote struikelblok (de noodzaak van bijkomende stuwmeren in het Zuiden) weg te ruimen.

Het mag gezegd dat Antwerpse Waterwer-ken - in nauwe samenwerking met de Dienst voor de Scheepvaart - hierbij een primordiale rol heeft kunnen spelen. Vanuit haar pragmatische ervaring kon deze drinkwatermaatschappij, die volledig op Maaswater (via Albert- en Netekanaal) is aangewezen, inderdaad verdeelschema's uitwerken, die voor iedereen aanvaardbaar waren, zonder dat moest gezorgd worden voor nieuwe stuwmeren.

DE BILLIJKE VERDELING

Er werd uitgegaan van de stelling dat het billijk zou zijn het in Luik beschikbare

Het stuwmeer "L'Eau d'Heure"

Het AWW-Productiecentrum Oelegem

Maaswater gelijkmatig te verdelen over Nederland en Vlaanderen. De Maas is een echte regenrivier, waarvan het winterdebiet ver boven de $1.000 \text{ m}^3/\text{s}$ kan uitstijgen (denk aan de recente overstromingen), terwijl het zomerdebiet kan terugkrimpen tot $20 \text{ m}^3/\text{s}$ of lager. Het jaargemiddelde schommelt rond de $300 \text{ m}^3/\text{s}$.

De verdeling heeft derhalve prioritair betrekking op de lage debieten, alhoewel thans stemmen opgaan om ook voor de hoge debieten tot internationaal overleg te kunnen komen.

DE INSCHATTING VAN DE PRIORITAIRE BEHOEFTE

Om te kunnen beoordelen in hoeverre, bij een 50/50-verdeling van het Maasdebiet, zowel Nederland als Vlaanderen nog zijn prioritaire behoeften zou kunnen dekken, diende derhalve een gebruiksschema van dit Maaswater te worden samengesteld, dat ook rekening houdt met de te verwachten toekomstige evoluties.

Voor Vlaanderen kunnen de behoeften als volgt worden samengevat :

- de drinkwatervoorziening vanuit het Albertkanaal (via AWW);
- de scheepvaartbehoeften op het Albertkanaal (met behoud van een minimum vaardiepte);
- de industriële afname langs het Albertkanaal;
- de irrigatie van landbouwgronden.

Tevens diende rekening te worden gehouden met volgende beperkingen :

- de noodzaak om op de laatste sluizen van het Albertkanaal (Wijnegem) nog mi-

nimum $3 \text{ m}^3/\text{s}$ af te voeren naar de haven toe, en dit teneinde de zoutwaterinval vanuit het Schelde- en havengebied aldaar te blokkeren, zodat de inname voor drinkwaterproductie te Oelegem-Ranst hiervan niet zou te lijden hebben;

- de noodzaak om een minimale doorstroming in de kanalen te verwezenlijken, teneinde een snelle degradatie van te sterk stagnerend water (bij hoge temperaturen) te voorkomen;
- het praktische schutwaterverlies op de laatste sluizen van de afwaterende kanalen;
- de natuurlijke verdamping van het water in de kanalen.

Tenslotte kon met volgende besparingsmogelijkheden worden rekening gehouden :

- de terugpomp van het schutwater op de laatste sluizen van het Albertkanaal (te Wijnegem), evenwel met behoud van het vereiste antiverzillingsdebiet van $3 \text{ m}^3/\text{s}$;
- de beperking (en eventueel verbod) van gebruik van kanaalwater voor bevoeligen van landbouwgronden e.d. (irrigatie);
- de beperking van het scheepvaartgebruik (schutwater) door reductie van de versassingsfrequentie. Dit houdt in dat schepen meer "in groep" worden versast ("konvooivaren" genoemd);
- de inschakeling van de AWW-spaarreserves (Spaarbekken Broechem, Spaarbekken Eekhoven en andere kleinere AWW-bekkens).

DE GEBRUIKSSCENARIO'S

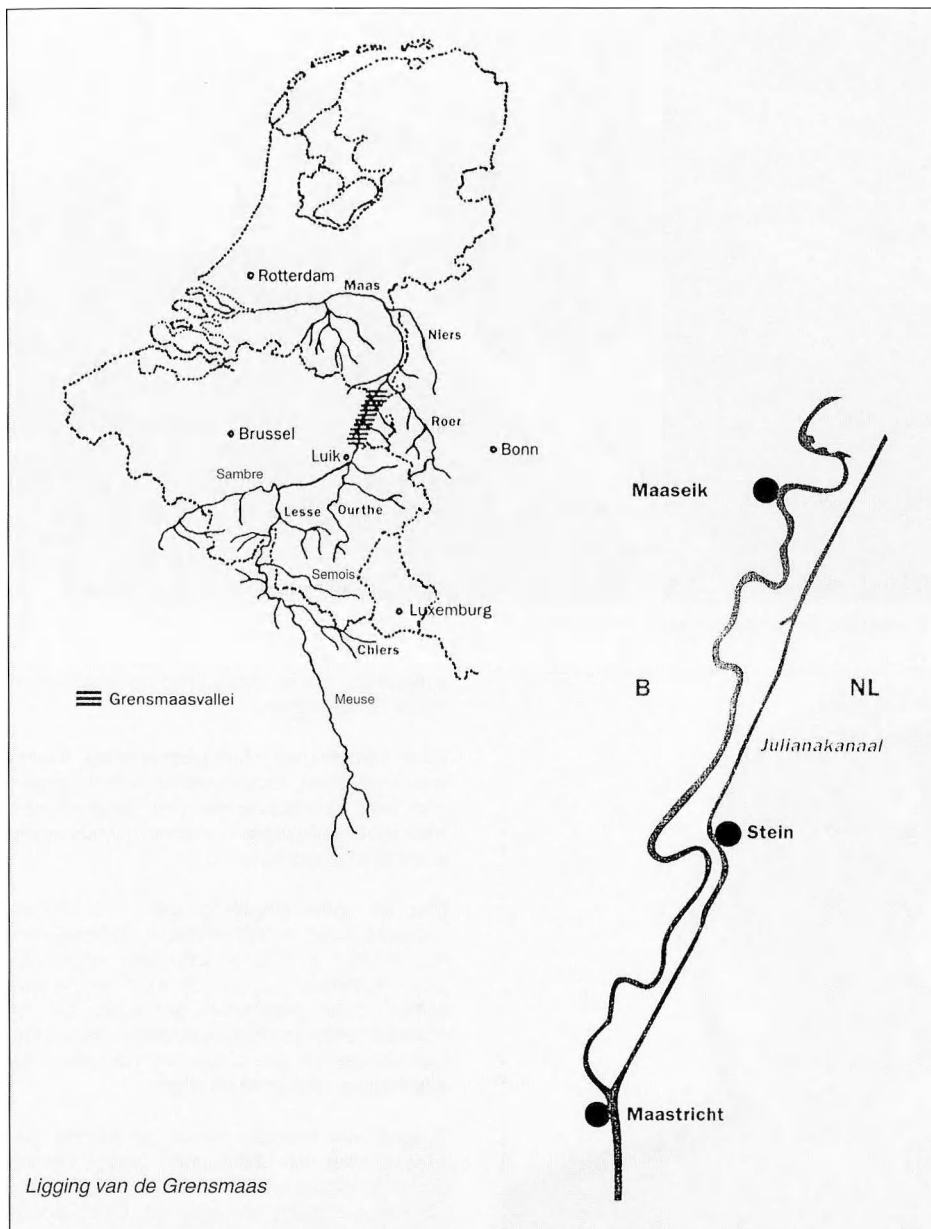
Met al deze randvoorwaarden en beperkingen konden gebruiksscenario's worden opgesteld bij een Maasdebiet van 60 tot $20 \text{ m}^3/\text{s}$.

Er werd tevens rekening gehouden met het statistische gegeven dat, tijdens de extreme zomerperiode 1976, gedurende circa 20 dagen een debiet van ongeveer $20 \text{ m}^3/\text{s}$ werd genoteerd. Aldus werd als praktisch minimumdebiet $20 \text{ m}^3/\text{s}$ genomen en werd gerekend met de hypothese van een termijn van 3 weken voor dit minimumdebiet.

Deze evaluatie liet toe vast te stellen dat Vlaanderen, met het saldo van $10 \text{ m}^3/\text{s}$ (d.i. de helft van het minimumdebiet), nog net in staat is - ook naar de toekomst toe - aan zijn prioritaire behoeften te voldoen. Wel dienen in deze omstandigheden de besparingsscenario's maximaal te worden uitgeput, wat inhoudt :

Droogte op de Maas

Luik, het vertrek van het Albertkanaal op de Maas te Luik.

- konvooivaren;
- verbod op irrigatie;
- beperking van industriële afname;
- terugpomp (door AWW) op het sluiszencomplex van Wijnegem;
- inschakeling van de AWW-waterreserves.

De behoeften in Nederland zijn verschillend georiënteerd ten opzichte van deze in Vlaanderen.

De drinkwaterbehoeften komen daar inderdaad niet op de allereerste plaats, omdat de spaarbekkens van de Brabantse Biesbosch voor een maandenlange reserve kunnen zorgen.

In Nederland wegen daarentegen de land- en tuinbouwbehoeften dan weer zwaarder door.

Hoe dan ook, ook boven de landsgrens zou men zich kunnen terugvinden in deze 50/50-benadering.

HET PROBLEEM VAN DE GRENSMAAS

Blijft echter het probleem van de Grensmaas, waarvoor - vooral vanuit het Noorden - een minimumdebiet van 10 m³/s gevraagd wordt om uitdroging te voorkomen.

Aangezien dit water integraal naar Nederland gaat, dient het - volgens Vlaanderen - deel uit te maken van het Nederlandse gedeelte (50 % van het totale debiet). Dit was echter oorspronkelijk niet de mening van onze noorderburen, die ervan uitgingen dat dit Grensmaasgedeelte apart diende te worden gehouden. Vlaanderen vond dit dan weer niet billijk, omdat de uiteindelijke verdeling Nederland-Vlaanderen dan geen 50/50 meer zou bedragen.

HET VERDRAG VOOR DE REGELING VAN HET MAASDEBIET

Oorspronkelijk dienden bij de kwestie van de debietverdeling alle partners te worden betrokken (ook het Waalse Gewest dus).

De regionalisering van België, die tot de

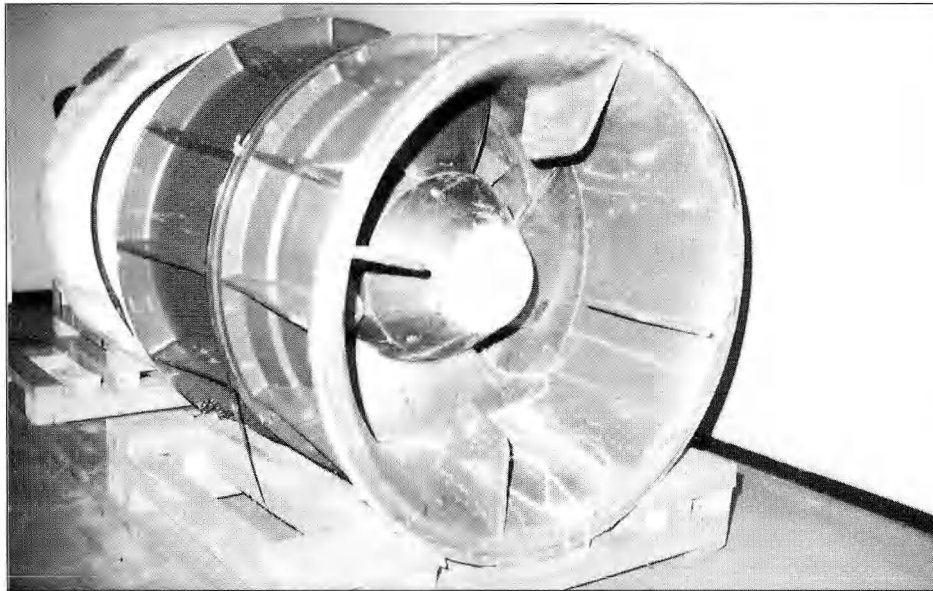
Het AWW-Spaarbekken Eekhoven

Schepen in versassing

De vroegere AWW-noodinstallatie te Wijnegem

De nieuwe AWW-pomp voor Wijnegem

doorbraak van de Waterverdragen zou leiden, gaf hier de mogelijkheid dat dit debietverdrag rechtstreeks kon afgesloten worden tussen Nederland en het Vlaamse Gewest. In het verdrag wordt een scenario voorzien in drie trappen :

- bij **60 m³/s** treedt de **alarmfase** in werking. De partijen nemen alsdan maatregelen voor gelijklopende besparingen;
- bij **30 m³/s** start de **crisisfase**. Inderdaad zal bij dit debiet zowel Vlaanderen als Nederland zijn absoluut-minimale behoefte nog kunnen afnemen (mits het nemen van verdergaande, gelijkopgaande besparingen), terwijl nog voldoende debiet ter beschikking van de Grensmaas kan gesteld worden;
- bij verdere daling van het debiet zal - indien zich een noodsituatie zou voordoen - in een speciaal hiertoe op te richten werkgroep bepaald worden hoe het beschikbare debiet effectief kan worden

verdeeld, waarbij zoveel mogelijk alle prioritaire behoeften zullen worden gedekt.

Aldus werd aan het probleem van de Grensmaas een pragmatische oplossing gegeven.

In de werkgroep zullen ook alle besparings-scenario's concreet worden afgesproken.

Uiteindelijk zal deze groep slechts de "officialisering" betekenen van het reeds jarenlange intercollegiale overleg, dat elke zomer opnieuw aan de basis ligt van de effectieve dagelijkse afspraken bij lage debieten, en waarbij langs Vlaamse zijde de Dienst voor de Scheepvaart en Antwerpse Waterwerken een primordiale rol spelen.

DE TERUGPOMPING TE WIJNEGEM

Essentieel onderdeel van de besparings-

scenario's is de terugpomp van schutwater te Wijnegem.

Vóór het nieuwe duwvaartcomplex aldaar was afgewerkt, moest AWW zich behelpen met een noodinstallatie (op dieselgroep), waarmee meerdere zomers kanaalwater werd teruggepompt.

Met de indienstneming van het nieuwe complex heeft AWW efficiënt gebruik kunnen maken van de beschikbare infrastructuur. Inderdaad werd in de sluis een waterturbine (met generator) gebouwd, die bij normale debieten het overtollige "tapwater" kan verwerken om aldus het complex van elektrische stroom te voorzien.

Ingeval van droogte wordt de turbine gewisseld met een elektrische pomp, die op dezelfde zitting past en die het water in omgekeerde richting terugpompt. Deze pomp werd door AWW aangekocht en kan een debiet leveren van 3,5 m³/s. Bij deze terugpomp dient erover gewaakt dat de onderwaterstroming, die hiermede gepaard gaat, geen hinder vormt voor de schepen ter plaatse.

DE TOEKOMST

De uitwerking van deze oplossing voor wat eens hét onoverkomelijke struikelblok van de Waterverdragen betekende, is een mooi voorbeeld voor het zakelijke pragmatisme van de Vlaamse partners.

Aldus zal op een formele wijze de reeds jarenlange traditie van goed nabuurschap worden bekrachtigd.

Het toont ook aan dat goede oplossingen niet noodzakelijkerwijze dure oplossingen moeten zijn.

*ir. G. MERCKX
Antwerpse Waterwerken n.v.
Mechelsesteenweg 64
2018 Antwerpen*